

GRONDRECHTENVERKLARING

Conceptformulier voor onafhankelijke beoordeling van verplichte zorg in de Wvggz

Doel

Dit formulier is ontworpen als alternatief voor de medische verklaring. Het vertrekt niet vanuit diagnose en behandel noodzaak, maar vanuit vrijheid, lichamelijke integriteit, priveleven, woning, procedurele tegenspraak en het verbod op onnodige staatsdwang. Het is een concept voor debat, onderzoek en rechtsstatelijke herontwerp praktijk.

Hoofregel

Geen enkele vorm van verplichte zorg wordt gerechtvaardigd door een etiket, diagnose, risicotermin, dossiergeschiedenis of institutionele irritatie. Elke beperking van grondrechten moet rusten op concrete feiten, actuele noodzaak, aantoonbare alternatievenafweging, vormspecifieke proportionaliteit en een zichtbaar verwerkt tegenverhaal van betrokkene.

Nr.	Ontwerpprincipe	Praktische betekenis
1	Feiten eerst	Begin met concrete waarnemingen, bronnen, data en context. Interpretaties volgen pas daarna.
2	Tegenspraak ingebouwd	Het verhaal van betrokkene is geen bijlage maar een dragend onderdeel.
3	Geen scoremachine	Geen eindscore, geen risicogetal, geen mechanische optelsom. Elk oordeel vergt motivering.
4	Alternatieven verplicht	Dwang is ongeldig wanneer vrijwillige, sociale, juridische of herstelgerichte alternatieven niet serieus zijn onderzocht.
5	Dwangschade zichtbaar	Het formulier onderzoekt niet alleen nadeel zonder dwang, maar ook schade door dwang.

Versie 0.1 - ontwerp voor Recht Op Geest - juli 2026

Gebruikswijzer: hoe dit formulier niet opnieuw een val wordt

De oude val is: een formulier dat onzekerheid omzet in administratieve zekerheid. Deze grondrechtenverklaring moet precies het omgekeerde doen: onzekerheid zichtbaar maken, tegenspraak afdwingen en de overheid dwingen om haar dwangclaim precies te bewijzen.

Verbod	Waarom
Niet invullen als diagnoseformulier.	Diagnose mag hoogstens een klinische hypothese zijn. Zij mag nooit zelfstandig de dwangconclusie dragen.
Niet werken met losse vinkjes.	Een aangevinkt vak zonder feitelijke onderbouwing telt als niet ingevuld.
Niet spreken namens betrokkene.	Citeer of paraphraseer het tegenverhaal herkenbaar en laat betrokkene waar mogelijk controleren.
Niet alleen dossier lezen.	Dossierinformatie moet bronkritisch worden beoordeeld: wie schreef het, wanneer, met welk belang, na welk conflict?
Niet eenzijdig klinisch kijken.	Onderzoek ook armoede, woningnood, trauma, escalatie door hulpverlening, politieoptreden, medicatiebijwerkingen en sociaal conflict.
Niet algemeen formuleren.	Elke vorm van verplichte zorg krijgt een eigen toets. Geen verzamelconclusie.
Niet doen alsof dwang neutraal is.	Leg verwachte dwangschade, vertrouwensverlies en rechtsbeschermingsrisico vast.

Automatische rode vlaggen

- [] De verklaring bevat meer kwalificaties dan concrete feiten.
- [] Betrokkene is niet gesproken, terwijl dit wel mogelijk was.
- [] De verklaring noemt alternatieven zonder uit te leggen waarom ze tekortschieten.
- [] De verklaring gebruikt woorden als zorgmijdend, psychotisch, dreigend of paranoïde zonder bron, feit en context.
- [] De verklaring bespreekt ernstig nadeel, maar niet de schade van de voorgestelde dwang.
- [] De voorgestelde zorgvormen zijn in blokken aangevraagd zonder vormspecifieke motivering.
- [] Een instelling die partij is in het conflict levert de voornaamste feiten zonder onafhankelijke verificatie.

Gevolg van rode vlaggen

Bij een rode vlag moet de beoordelaar expliciet uitleggen waarom de verklaring desondanks bruikbaar is. Bij drie of meer rode vlaggen geldt het formulier als onvoldoende voor een verzoek, tenzij sprake is van aantoonbare, acute en concreet omschreven noodzaak.

A. Identificatie, mandaat en onafhankelijkheid

Deze pagina voorkomt dat onafhankelijkheid wordt gereduceerd tot een formele afstand. De vraag is niet alleen: heeft de beoordelaar betrokkene eerder behandeld? De vraag is ook: staat de beoordelaar buiten de procedurele, financiële, professionele en institutionele belangen van het verzoek?

Betrokkene	Naam/initialen, geboortedatum, dossiernummer of zaaknummer:
Datum beoordeling	Datum, tijdstip, locatie, wijze van contact:
Spoor	☐ Zorgmachtiging ☐ Crisismaatregel ☐ Voortzetting ☐ Wijziging ☐ Anders:
Beoordelaar 1	Naam, discipline, registraties, werkgever, contact:
Beoordelaar 2 / kamer	Naam, discipline, rol, onafhankelijkheidspositie:
Aanvragende partij	Wie initieert de procedure en welk belang heeft deze partij?

Onafhankelijkheidsverklaring

Criterium	Ja/Nee	Toelichting verplicht
Geen behandelrelatie met betrokkene in de afgelopen 12 maanden.	☐ ja ☐ nee	
Geen hiërarchische afhankelijkheid van verzoeker, geneesheer-directeur of uitvoerende instelling.	☐ ja ☐ nee	
Geen financieel, reputatie- of beleidsbelang bij toewijzing van dwang.	☐ ja ☐ nee	
Geen eerdere betrokkenheid bij escalatie, klacht, conflict of incident.	☐ ja ☐ nee	
Beoordelaar heeft actief gezocht naar ontlastende informatie.	☐ ja ☐ nee	

Bij twijfel over onafhankelijkheid: beschrijf de twijfel en waarom vervanging wel/niet nodig is

--

B. Bronnen, bronkritiek en bewijsbasis

Een grondrechtenverklaring moet niet alleen vermelden wat men weet, maar ook hoe men dat weet. Elk feit krijgt een bron, een datum, een mate van verificatie en een mogelijke tegenlezing.

Nr.	Bron/person	Datum	Type bron	Status	Bronkritische opmerking
1			☐ direct ☐ dossier ☐ horen-zeggen	☐ bevestigd ☐ betwist ☐ onbekend	
2			☐ direct ☐ dossier ☐ horen-zeggen	☐ bevestigd ☐ betwist ☐ onbekend	
3			☐ direct ☐ dossier ☐ horen-zeggen	☐ bevestigd ☐ betwist ☐ onbekend	
4			☐ direct ☐ dossier ☐ horen-zeggen	☐ bevestigd ☐ betwist ☐ onbekend	
5			☐ direct ☐ dossier ☐ horen-zeggen	☐ bevestigd ☐ betwist ☐ onbekend	
6			☐ direct ☐ dossier ☐ horen-zeggen	☐ bevestigd ☐ betwist ☐ onbekend	
7			☐ direct ☐ dossier ☐ horen-zeggen	☐ bevestigd ☐ betwist ☐ onbekend	

Taalcontrole: interpretatie is geen feit

Wanneer onderstaande termen worden gebruikt, moet daarnaast de concrete waarneming worden beschreven. Zonder concrete waarneming tellen deze woorden niet als bewijs:

psychotisch - ontregeld - zorgmijndend - geen ziektebesef - paranoïde - dreigend - manipulatief - agressief - latent - decompensatie - gevaarlijk

Concrete observaties achter gebruikte kwalificaties

Noteer per kwalificatie: wie zag wat, wanneer, waar, hoe lang, in welke context, en welke alternatieve verklaring bestaat?

C. Feitenmatrix: van gebeurtenis naar grondrechtelijke relevantie

Vul deze matrix uitsluitend met concrete, dateerbare gebeurtenissen. Geen samenvattende etiketten. Geen dossierkarakterisering zonder bron.

Nr.	Datum/tijd	Concrete gebeurtenis	Bron	Betwist?	Relevantie voor ernstig nadeel
1					
2					
3					
4					
5					
6					

Hardheidsregel

Een gebeurtenis die niet concreet kan worden beschreven, kan niet als zelfstandig feit dienen. Een gebeurtenis die alleen uit oude dossiergeschiedenis komt, moet worden gekoppeld aan actuele omstandigheden.

D. Verklaring en tegenspraak van betrokkene

Het tegenverhaal is geen decoratie. Het moet zichtbaar invloed hebben op de beoordeling. De beoordelaar moet niet alleen noteren dat betrokkene het oneens is, maar reconstrueren waarom betrokkene het oneens is.

Gesprek met betrokkene	☐ ja ☐ nee Indien nee: waarom niet en welke alternatieven zijn gebruikt?
Bijstand aanwezig	☐ advocaat ☐ pvp ☐ vertrouwenspersoon ☐ familielid ☐ ervaringsdeskundige ☐ niemand
Informatie verstrekt	Is doel, mogelijke consequentie en recht op reactie begrijpelijk uitgelegd?

Eigen verklaring van betrokkene - kernsamenvatting in eigen woorden

Wat zegt betrokkene dat er feitelijk is gebeurd? Wat is volgens betrokkene de echte oorzaak van het conflict of nadeel?

Puntsgewijze reactie op betwiste feiten

Noem elk betwist punt. Geef aan of het punt wordt bevestigd, verworpen of open blijft. Open twijfel moet zichtbaar blijven.

Door betrokkene voorgestelde alternatieven of voorwaarden

Bijvoorbeeld eigen plan, time-out, vrijwillige afspraak, steunfiguur, huisvesting, rust, medicatiekeuze, bemiddeling.

E. Grondrechtelijke drempeltoets

De verklaring is alleen bruikbaar wanneer alle drempels afzonderlijk zijn doorlopen. Een enkele negatieve of onvoldoende onderbouwde drempel moet zichtbaar worden gemarkeerd.

Drempel	Conclusie	Motivering in een zin; uitwerking hieronder verplicht
1. Actueel ernstig nadeel	☐ gehaald ☐ niet gehaald ☐ onzeker	Welk nadeel, voor wie, binnen welke termijn, met welke waarschijnlijkheid?
2. Concrete feiten	☐ gehaald ☐ niet gehaald ☐ onzeker	Welke feitelijke gebeurtenissen dragen het oordeel?
3. Causale brug	☐ gehaald ☐ niet gehaald ☐ onzeker	Waarom vloeit het nadeel niet vooral voort uit sociale, relationele of institutionele oorzaken?
4. Subsidiariteit	☐ gehaald ☐ niet gehaald ☐ onzeker	Waarom zijn vrijwillige en lichtere alternatieven ontoereikend?
5. Proportionaliteit	☐ gehaald ☐ niet gehaald ☐ onzeker	Is de ingreep evenredig met het concrete nadeel?
6. Doelmatigheid	☐ gehaald ☐ niet gehaald ☐ onzeker	Waarom zal deze dwang het nadeel daadwerkelijk verminderen?
7. Dwangschade	☐ gehaald ☐ niet gehaald ☐ onzeker	Welke schade door dwang wordt verwacht en hoe wordt die beperkt?

Uitwerking ernstig nadeel

Beschrijf concreet, actueel, persoonsspecifiek en toetsbaar.

Uitwerking causaliteit en alternatieve verklaringen

Onderzoek conflict, armoede, woning, trauma, medicatiebijwerkingen, slaaptkort, politiecontact, eerdere dwang en institutionele escalatie.

F. Alternatievenmatrix: bewijs dat dwang laatste middel is

Dwang is niet het eerste middel dat professioneel overtuigend klinkt, maar het laatste middel dat juridisch overblijft. Elk alternatief moet concreet worden onderzocht, niet ritueel worden weggewuifd.

Alternatief	Status	Waarom niet genoeg?	Reactie betrokkene
Vrijwillige zorgafpraak	☐ geprobeerd ☐ aangeboden ☐ niet onderzocht		
Eigen plan / crisiskaart / zelfbinding	☐ geprobeerd ☐ aangeboden ☐ niet onderzocht		
Familie- of netwerkgesprek	☐ geprobeerd ☐ aangeboden ☐ niet onderzocht		
Peer support / ervaringsdeskundige	☐ geprobeerd ☐ aangeboden ☐ niet onderzocht		
Respijtplek / time-out zonder dwang	☐ geprobeerd ☐ aangeboden ☐ niet onderzocht		
Huisvesting / Wmo / schulden / juridische hulp	☐ geprobeerd ☐ aangeboden ☐ niet onderzocht		
Bemiddeling bij conflict met instelling	☐ geprobeerd ☐ aangeboden ☐ niet onderzocht		
Medicatie-alternatief of afbouw-/keuzeplan	☐ geprobeerd ☐ aangeboden ☐ niet onderzocht		

Ongeldigheidsregel alternatieven

Als drie of meer passende alternatieven niet zijn onderzocht, is de conclusie dat dwang noodzakelijk is onvoldoende gemotiveerd. De beoordelaar kan dan alleen positief concluderen bij een acute, concreet onderbouwde noodsituatie.

G. Dwangschade en rechtsbeschermingsrisico

Deze pagina maakt zichtbaar wat het huidige medische formulier meestal verbergt: dwang kan zelf ernstig nadeel veroorzaken. Het formulier moet daarom vooraf onderzoeken hoe groot die schade is en hoe die schade wordt beperkt.

Risico	Inschatting	Concrete schadebeperking
Trauma of hertraumatisering	☐ laag ☐ middel ☐ hoog ☐ onbekend	
Verlies vertrouwen in vrijwillige zorg	☐ laag ☐ middel ☐ hoog ☐ onbekend	
Lichamelijke of medicatieveiligheidsrisico's	☐ laag ☐ middel ☐ hoog ☐ onbekend	
Schade aan woning, werk, inkomen, studie of reputatie	☐ laag ☐ middel ☐ hoog ☐ onbekend	
Escalatie door politie, vervoer, separatie of fixatie	☐ laag ☐ middel ☐ hoog ☐ onbekend	
Schade aan familie- of netwerkrelaties	☐ laag ☐ middel ☐ hoog ☐ onbekend	

Waarom is de resterende dwangschade toch gerechtvaardigd?

Deze vraag mag niet worden beantwoord met behandelbelang alleen. Noem grondrechtelijke redenen.

Minimale schadevoorwaarden

Bijvoorbeeld: geen politie tenzij strikt noodzakelijk; geen separatie; kortste duur; keuze in medicatie; dagelijkse evaluatie; direct contact advocaat/pvp.

H. Vormspecifieke toets verplichte zorg

Elke vorm van verplichte zorg moet een eigen bewijsbasis hebben. Het is onvoldoende om een pakket aan vormen aan te kruisen omdat ze later mogelijk handig kunnen zijn.

Vorm	Status	Concrete reden	Lichter alternatief	Max. duur	Stopcriterium
Medicatie toedienen	☐ gevraagd				
Medische controles of handelingen	☐ gevraagd				
Beperking bewegingsvrijheid	☐ gevraagd				
Insluiting / afzondering / separatie	☐ gevraagd				
Opname in accommodatie	☐ gevraagd				
Onderzoek aan kleding/lichaam/ruimte	☐ gevraagd				
Beperkingen communicatie/bezoek	☐ gevraagd				
Andere vorm	☐ gevraagd				

Formulierrem

Een vorm die niet individueel is gemotiveerd, mag niet worden opgenomen in het verzoek. De rechter moet per vorm kunnen zien waarom juist deze beperking noodzakelijk is.

I. Conclusie: geen eindscore maar gemotiveerde drempelbeslissing

De conclusie mag niet de taal van onvermijdelijkheid gebruiken. Zij moet laten zien welke twijfel resteert, welke minderheidsopvatting bestaat en welke voorwaarden de rechtsbescherming minimaal vereist.

Eindoordeel	☐ Geen grond voor verplichte zorg ☐ Onvoldoende onderbouwd ☐ Alleen lichtere/vrijwillige route ☐ Beperkte vorm mogelijk ☐ Ernstige spoedroute
Drempel die niet is gehaald	Noem elke onvoldoende drempel en het rechtsgevolg daarvan:
Minimale voorwaarden	Welke voorwaarden moeten gelden als toch een verzoek wordt ingediend?
Duuradvies	Kortste verdedigbare duur, evaluatiemomenten en automatische stopcriteria:

Resterende twijfel
Twijfel wordt niet weggepoetst. Noteer welke feiten, aannames of oorzaken onzeker blijven.

Minderheidsstandpunt / dissent
Bij een beoordelingskamer: noteer afwijkend oordeel van jurist, klinisch deskundige of ervaringsdeskundige.

Naam beoordelaar	Discipline/rol	Datum	Handtekening

J. Bijlagen en controleblad voor rechterlijke toetsing

Deze laatste pagina is bedoeld om te voorkomen dat het formulier een gesloten waarheid wordt. De rechter, advocaat en betrokkene moeten direct kunnen zien welke stukken ontbreken, welke feiten zijn betwist en welke onderdelen niet dragend mogen zijn.

Bijlage/controlepunt	Status	Opmerking
Eigen verklaring betrokkene	☐ aanwezig ☐ ontbreekt ☐ geweigerd ☐ niet mogelijk	
Eigen plan / crisiskaart / alternatief voorstel	☐ aanwezig ☐ ontbreekt ☐ niet gevraagd	
Reactie advocaat / pvp / vertrouwenspersoon	☐ aanwezig ☐ ontbreekt ☐ niet gevraagd	
Feitenoverzicht met brondata	☐ aanwezig ☐ onvolledig	
Medicatie- of somatische contra-indicatie	☐ aanwezig ☐ niet relevant ☐ niet onderzocht	
Dwangschade-inschatting	☐ aanwezig ☐ onvolledig	
Alternatievenonderzoek	☐ aanwezig ☐ onvolledig	
Dissent / minderheidsopvatting	☐ aanwezig ☐ niet van toepassing	

Snelle rechterlijke lezing

- ☐ Kan ik in drie minuten zien welke concrete feiten het verzoek dragen?
- ☐ Kan ik zien wat betrokkene zelf zegt en waar hij/zij het bewijs betwist?
- ☐ Kan ik per vorm van dwang zien waarom die vorm nodig is?
- ☐ Kan ik zien welke alternatieven zijn geprobeerd en waarom zij niet volstaan?
- ☐ Kan ik zien welke dwangschade wordt verwacht en hoe die wordt beperkt?
- ☐ Kan ik zien welke twijfel overblijft?

Slotformule

Deze grondrechtenverklaring is alleen bruikbaar wanneer zij de vrijheid van betrokkene even serieus neemt als het risico dat de overheid zegt te willen voorkomen.